

PROVET I ORTODOX RELIGION 14.3.2018

BESKRIVNING AV GODA SVAR

Examensämnets censorsmöte har godkänt följande beskrivningar av goda svar.

Religionsundervisningens centrala uppgift är att stödja den studerandes allmänbildning i fråga om religioner och livsåskådningar. I religionsundervisningen sätter sig den studerande in i olika religioner och religiositet som fenomen samt religionslöshet. I den ortodoxa religionsundervisningen fördjupar sig den studerande i den ortodoxa kyrkans och kristendomens olika utvecklingsskeden. Undervisningen omfattar också den ortodoxa kyrkans viktigaste principer när det gäller lära och etik. Dessutom går den studerande igenom andra betydelsefulla kyrkor och religioner. Religionerna granskas som en del av kulturen, kulturtraditionen och samhället samt individens och samfundets liv.

I provet i religion bedöms examinandens kännedom om sakinhållet i lärokursen i religion samt hur sakligt och exakt centrala begrepp i olika religioner och livsåskådningar används. Dessutom bedöms examinandens förmåga att tillämpa, analysera och bedöma kunskap om religioner och livsåskådningar. I bedömningen fästs även uppmärksamhet vid kunskapshantering och framställningssätt. Ett lyckat svar är i enlighet med uppgiften, flytande och strukturellt enhetligt. Det visar att examinanden har ett självständigt grepp om olika religioner och livsåskådningar och vad de står för samt har en förmåga att utveckla resonemanget och analytiskt bedöma frågor ur flera olika synvinklar. Sakinhåll, motiverade ställningstaganden och åsikter ska tydligt hållas isär från varandra i svaren.

Provet i religion omfattar nio uppgifter, av vilka examinanden ska besvara fem. Provet omfattar två delar. Del I innehåller sex uppgifter. Varje uppgift ger 0–20 poäng. Del II innehåller tre uppgifter, som ger 0–30 poäng per fråga. Av uppgifterna i del I kan man besvara tre, fyra eller fem, av uppgifterna i del II högst två. Examinanden kan inte få maximipoäng (120) om hen inte besvarar två frågor i del II.

Provet innehåller uppgifter av olika karaktär och svårighetsgrad. En del av uppgifterna förutsätter ett koncentrerat och kort svar, en del att man behärskar stora ämnesområden och svarar i essäform. Uppgifterna kan innehålla material som texter, bilder, videor, kartor, diagram, tabeller och statistik. Innehållet i materialet bör utnyttjas, tillämpas och bedömas på ett sakligt sätt. I regel bör man hänvisa till materialet i svaret. Uppgifterna kan innehålla begränsningar i fråga om teckenmängd. I detta fall är det fråga om den rekommenderade maximilängden för svaret. Då sänks inte vitsordet för svaret om teckenmängden underskrids, ifall sakinhållet är tillräckligt och framställningen tydlig. En stor överskridning av teckenmängden sänker vitsordet på det sätt som för varje uppgift anges i beskrivningarna av goda svar.

I provet i religion bedöms examinandens faktakunskaper, hantering av kunskap och framställningssätt. När det gäller faktakunskaper bedöms examinandens kännedom om sakinhållet i lärokursen i religion samt hur sakligt och precist centrala begrepp som berör

religioner och livsåskådningar används. I svaren bedöms också hur väl innehållet i svaret motsvarar uppgiften och hur väl avgränsat svaret är. I alla uppgifter är det viktigt att svaret motsvarar uppgiften. Om uppgiften förutsätter till exempel jämförelse, fästs också vikt vid detta i bedömningen. En stor faktamängd är inte till fördel om fakta är oväsentliga för uppgiften. Sakfel och en felaktig användning av begrepp sänker vitsordet.

När det gäller hanteringen av kunskap bedöms examinandens förmåga att presentera, analysera, bedöma och tillämpa kunskap om religioner och livsåskådningar. Uppmärksamhet fästs särskilt vid hur övertygande synpunkterna är, hur de motiveras och hur ämnet problematiseras. Ett lyckat svar visar att examinanden självständigt behärskar sin kunskap om religioner och livsåskådningar och kan hantera den utifrån tidigare erhållna fakta och behandla religionsfrågor på ett analytiskt sätt ur olika synvinklar. Dessutom ska fakta vara klart avskilda från motiverade ställningstaganden och åsikter.

I fråga om framställningssättet bedöms svarets konsekvens, helhet och stilistiska smidighet. Flytande och vårdad svensk sakprosa värderas i svaret. Upprepningar och ett otydligt eller oredigt framställningssätt sänker vitsordet.

När det gäller faktakunskaper presenteras de mer detaljerade kriterierna separat för de olika uppgifterna. Beskrivningen av svarens kvalitet är inriktad på två nivåer: ett gott svar, som motsvarar cirka 50 procent av hela poängtalet, och ett berömligt svar, som avser cirka 80 procent av poängtalet. I uppgifter med många delar fastställs poängen separat för de olika delarna, om inte annat sägs i uppgiften. Om uppgiften består av ovanligt många delar ges särskilda direktiv för poängsättningen. I fråga om omfattande essäuppgifter är beskrivningarna av ett gott svar alltid endast riktgivande. De innehåller i första hand element som är centrala i gymnasiekurserna, men utöver dem kan examinandens svar innehålla andra väsentliga aspekter.

Allmänt taget är ytterligheterna i fråga om faktakunskaper de svar som över huvud taget inte innehåller fakta och begrepp som är väsentliga för ämnesområdet, och de svar som visar en utmärkt behärskning av ämnesområdet. Utmärkande för det sistnämnda är till exempel att de begrepp som är väsentliga för ämnesområdet har använts på ett sakkunnigt och naturligt sätt och att de fakta som presenteras i svaret är mångsidiga och precisa. Mellan de här ytterligheterna ligger ett så kallat gott svar, som innehåller en del väsentliga aspekter på ämnesområdet och där användningen och definitionen av begreppen i huvudsak är sakliga. Ett sådant svar kan också innehålla enstaka sakfel.

I allmänhet följer faktakunskaperna, hanteringen av kunskap och framställningssättet varandra åt, eftersom gestaltning av fakta som är väsentliga för helheten, användning av sakenliga begrepp, konsekvens i argumentationen och stilistisk smidighet hör ihop. I det följande ges allmänna riktlinjer som åskådliggör olika faktorer som bör beaktas vid bedömningen av i första hand hanteringen av kunskap och framställningssättet.

De svagaste svaren är stilistiskt oklara och ostrukturerade och besvarar uppgiften endast delvis eller inte alls. I sådana svar utnyttjas inte materialet och framförda synpunkter motiveras inte vederhäftigt. Sådana svar motsvarar i regel under en fjärdedel av hela poängtalet.

Under hälften av hela poängtalet motsvarar också sådana svar som presenterar ett eller flera fakta och begrepp som är väsentliga för ämnet men som är ostrukturerade och stilistiskt oklara. Sådana svar kan också innehålla upprepningar, överdrifter, ohållbara motiveringar och uppräkningslistor.

Ett gott svar motsvarar i bedömningen cirka hälften av hela poängtalet. Ett sådant svar besvarar i huvudsak uppgiften och innehåller väsentliga fakta och synpunkter på ämnet. Examinanden har åtminstone till vissa delar utnyttjat det material som hör till uppgiften, och svaret innehåller tillämpning och utveckling av fakta. Svaret visar en strävan att strukturera och motivera. Svaret kan ändå delvis vara ostrukturerat och uppräknande och motiveringarna kan vara ytliga.

Ett berömligt svar motsvarar cirka 80 procent av hela poängtalet. I ett sådant svar har examinanden lyckats skapa en konsekvent helhet av flera fakta och synpunkter som är väsentliga för ämnet. Svaret motsvarar uppgiften och språket är vårdat. De motiveringar som framförs är tydliga och mångsidiga, och fakta tillämpas och analyseras trovärdigt.

Svar som når de allra högsta poängen utmärks utöver de nämnda egenskaperna av en djup förståelse av ämnesområdet och en förmåga att sätta in fakta i större sammanhang. Examinanden har utnyttjat de material som hör till uppgiften på ett insiktsfullt sätt och relaterat dem till varandra. Svaren är välmotiverade och argumenterade helheter. De kan också innehålla fyndiga och överraskande synpunkter och öppningar mot alternativa sätt att närma sig problemet.

Bedömning av det digitala studentexamensprovet i religion

Poängtal	under 25 %	25–50 %	50 %, bra svar	80 %, berömligt svar	över 80 %
Faktakunskaper: kunskap om faktainnehållet enligt läroplanen, korrekt och precis användning av begrepp, överensstämmelse mellan innehåll och uppgift samt avgränsning av svaret	innehåller väldigt lite eller ingen för ämnesområdet relevant kunskap och väldigt få eller inga för ämnesområdet relevanta begrepp	ett eller flera för ämnesområdet relevanta fakta och begrepp presenteras	innehåller flera för ämnesområdet relevanta fakta, användningen och definitionerna av begrepp är huvudsakligen korrekt; svaret kan innehålla enstaka faktafel (noggrannare kriterier för enskilda uppgifter ges i beskrivningen av goda svar)	visar berömliga insikter i ämnesområdet; begrepp används sakkunnigt och naturligt, och de kunskaper som presenteras i svaret är mångsidiga och exakta (noggrannare kriterier för enskilda uppgifter ges i beskrivningen av goda svar)	visar djuplodande förståelse av ämnesområdet och förmåga att koppla kunskapen till vidare sammanhang
Hantering och presentation av kunskap: examinandens förmåga att presentera, analysera, utvärdera och tillämpa kunskap; presentationen bedöms med tanke på svarets följdriktighet, enhetlighet och stilistiska smidighet	stilistiskt osammanhängande och ostrukturerat; motsvarar endast delvis eller inte alls uppgiften; materialet har inte utnyttjats och de framlagda ståndpunkterna har inte motiverats adekvat	ostrukturerat och stilistiskt osammanhängande; kan innehålla upprepningar, överdrifter, icke trovärdiga motiveringar och vara katalogartat	motsvarar huvudsakligen uppgiften; flera för ämnesområdet relevanta fakta och synpunkter presenteras; materialet har utnyttjats till vissa delar och svaret visar tecken på tillämpning och utveckling av kunskap; det finns en strävan efter en följdriktig struktur och motiveringar; kan ställvis vara ostrukturerat och katalogartat, motiveringarna kan vara rätt ytliga	flera för uppgiften relevanta fakta och synpunkter har kopplats ihop till en följdriktig helhet; svaret motsvarar uppgiften och är vårdat till sitt språk; de framlagda motiveringarna är tydliga och mångsidiga; kunskapen tillämpas och utvecklas på ett trovärdigt sätt	materialet har utnyttjats på ett insiktsfullt sätt och olika delmaterial har ställts i relation till varandra; motiveringarna är övertygande och väl argumenterade; kan innehålla sinnrika synpunkter och öppningar till alternativa angreppsvinklar

Del I

1. Påståenden om den ortodoxa kyrkan och religionerna i Mellanöstern (20 p.)

Ortodox kyrkohistoria

- 1.1. rätt
- 1.2. fel
- 1.3. rätt
- 1.4. rätt

Dogmatik

- 1.5. fel
- 1.6. rätt
- 1.7. rätt
- 1.8. fel

Bibeln

- 1.9. fel
- 1.10. rätt
- 1.11. fel
- 1.12. rätt

Etik

- 1.13. fel
- 1.14. fel
- 1.15. rätt
- 1.16. rätt

Den ortodoxa kyrkan i Finland

- 1.17. fel
- 1.18. rätt
- 1.19. rätt
- 1.20. rätt

2. Etik i vardagen (20 p.)

I svaret bedöms hur mångsidigt och insiktsfullt examinanden bedömer händelserna i videon ur den kristna etikens synvinkel.

I videon beter sig en vuxen man hotfullt mot ett barn som väntar på bussen på en hållplats. I bussen har mannen inte tillräckligt pengar till biljetten, och barnet betalar mannens resa. De övriga passagerarna i bussen applåderar, mannen ser fundersam ut medan barnet verkar förenöjt. Händelserna i videon kan tolkas så att mannen har rasistiska fördomar mot pojken.

Händelserna i videon kan granskas utifrån åtminstone följande synvinklar i den kristna etiken:

- förlåtelse
- att återgälda ont med gott, att samla glödande kol på någons huvud
- att älska sin fiende
- att älska sin nästa (det dubbla kärleksbudet), att se alla människor som medmänniskor
- att sätta sig in i en annans situation (den gyllene regeln)
- den kristna människoupfattningen (människan är Guds avbild, människornas lika värde)
- skam, skuld känsla, ånger
- att jämföra händelserna med berättelser i Bibeln, till exempel berättelsen om den barmhärtige samariten.

I ett gott svar (10 p.) bedöms händelserna i videon ytligt utifrån åtminstone tre motiverade synpunkter i den kristna etiken, eller djupare ur minst en synvinkel.

I ett berömligt svar (16 p.) bedöms händelserna i videon mångsidigt och djupt i relation till den kristna etiken. Att koppla händelserna i videon till aktuella händelser eller diskussioner är meriterande.

3. Profeterna i Gamla testamentet (20 p.)

I svaret bedöms hur examinanden definierar en profet och hur mångsidigt och insiktsfullt hen analyserar profeternas verksamhet under deras egen tid och senare inom kristendomen.

I ett gott svar (10 p.) definierar examinanden begreppet profet som en person i Bibeln som förmedlar Guds vilja. Examinanden kan

- ge namnet på åtminstone två profeter i Gamla testamentet och redogöra för den ställning och det liv de hade i sitt eget samhälle
- dela in profeterna i två klasser (mindre och större profeter)
- i huvuddrag redogöra för de omnämnda personernas profetior om Kristus eller fästa uppmärksamhet vid den betydelse profeternas etiska förkunnelse har haft inom kristendomen.

Exempel: Profeten Jesaja tillhörde sin tids ståndspersoner. Hans tid var en svår tid i Jerusalems historia. Gud kallade honom att utföra sin uppgift med hjälp av en uppenbarelse. Jesaja förbådade ankomsten av en Messias genom jungfrufödelse och som en Herrens lidande tjänare. Båda två har ansetts ha samband med Kristus.

I ett berömligt svar (16 p.) nämner examinanden flera profeter vid namn. Hen redogör för hur profetiorna används i den ortodoxa kyrkans gudstjänster och ikonografi. Examinanden behandlar ett textutdrag ur någon av profetiorna som har samband med kristendomen (till exempel Herrens lidande tjänare) och delar in profeterna i rätt grupp: de mindre profeterna var tolv (Hosea, Amos, Mika, Joel, Obadja, Jona, Nahum, Habackuk, Sefanja, Haggai, Sakarja, Malaki) och de större fem (Jesaja, Jeremia, Hesekiel, Daniel, Baruk).

Meriterande är ett omnämnande av Johannes Döparen, det vill säga Herrens Föregångare. Meriterande är också om examinanden redogör för vad man avser med profeternas ställning och betydelse å ena sidan under deras egen tid, å andra sidan senare i kristendomen. Svaret kräver inte att alla profeter nämns vid namn.

4. Den heliga Anden (20 p.)

Uppgiften består av två delar som bedöms för sig: för delen 4.1. kan man få högst 10 poäng och för delen 4.2. högst 10 poäng.

4.1. (10 p.)

I svaret bedöms hur strukturerat och mångsidigt examinanden presenterar kristendomens lära om den heliga Anden.

I ett gott svar (5 p.) har den heliga Anden presenterats utgående från den kristna tron. Svaret innehåller åtminstone två av följande karaktärsdrag:

- Även om kristendomen är en monoteistisk religion ingår i den trinitetsläran, enligt vilken den heliga Anden är Guds tredje person.
- I Bibeln berättas hur den heliga Anden utgöts på pingstdagen.
- Den heliga Andens uppgift är att helga, uppbygga församlingen och stärka de troende.
- Enligt den västliga kyrkan utgår den heliga Anden av Fadern och Sonen (filioque), enligt den östliga kyrkan utgår den heliga Anden av Fadern.
- Inom många kyrkosamfund, till exempel lutherdomen, anser man att den heliga Anden fås via sakramenten.
- Den heliga Anden sägs öppna Bibelns budskap.
- Den heliga Anden förenas med de så kallade nåde- eller andegåvorna, bl.a. tungotal och profeterande.
- Till den heliga Anden kopplas också Andens frukter som nämns i Bibeln, såsom kärlek, glädje, frid osv.
- Den heliga Andens natur och uppgifter är definierade av trosbekännelserna, de ekumeniska synoderna och dogmerna.
- Den heliga Andens inflytande betonas speciellt i de karismatiska rörelserna.
- En ortodox examinand nämner också trosbekännelsen och den Heliga Anden, och att kyrkan nu lever i den Heliga Andens tid.

I ett berömligt svar (8 p.) konstateras att den heliga Anden är en del av den heliga treenigheten och dessutom redogör examinanden i svaret för många av de ovan nämnda dragen.

4.2. (10 p.)

I svaret bedöms hur motiverat examinanden tillämpar den kristna läran om den heliga Anden på de bifogade bilderna. Analysen görs separat för var och en av bilderna så att man kan få högst fem poäng för vardera. Examinanden kan emellertid också bygga om svaret till en enhetlig helhet, där hen också kan jämföra bilderna.

I ett gott svar (5 p.) kopplar examinanden bilden på dopet (bild 4.A) till dopets mysterium där prästen ber den Heliga Anden helga vattnet i dopfunten. Genom dopet och den Heliga Anden återföds människan och förenar sig med Guds rike. Vid bild 4.B nämner examinanden att när biskopen (prästen) välsignar nattvardsgåvorna på altarbordet i samband med gudstjänsten ber han att Gud ska sända den Heliga Anden att i hemlighet omvandla brödet och vinet till Kristus kropp och blod.

I ett berömligt svar (8 p.) nämner examinanden att dopet (bild 4.A) har sin grund i när Johannes Döparen döpte Jesus i Jordanfloden. Vid dopet kom den Heliga Anden från himlen i en duvas skepnad. Från bild 4.B drar examinanden slutsatsen att det är fråga om en liturgisk gudstjänst där man håller på att förrätta nattvardens sakrament.

5. Bildspråket i ortodoxin och hinduismen (20 p.)

Uppgiften består av två delar som bedöms för sig: för delen 5.1. kan man få högst 8 poäng och för delen 5.2. högst 12 poäng.

5.1. (8 p.)

I svaret bedöms hur strukturerat och mångsidigt examinanden jämför bildspråket i ortodoxin och hinduismen med varandra.

I ett gott svar (4 p.) beskriver examinanden huvuddragen i konsten inom de båda religionerna och redogör för några grundläggande tankar om bildspråket inom ortodoxin och hinduismen.

- Ortodox ikonkonst är det symboliska uttrycket för den ortodoxa dogmatiken.
- Det som är godkänt inom den ortodoxa läran får avbildas. Också det som man har sett får avbildas.
- I ortodox konst är det bara tillåtet att avbilda Gud via symboler. En sådan symbol är exempelvis en triangel i vars mitt det finns ett öga.
- Ikonkonsten avbildar inte människor naturalistiskt. Därför är heller inte statyer en del av den ortodoxa bildkonsten.
- Det finns historiska naturalistiska ikoner (Ryssland under romantikens tid).
- Inom hinduismen finns ett otal antal manifestationer av gudomen och de framställs som djur, människor och en blandning av djur och människa.
- I bildspråket inom hinduismen godkänns många olika konstformer, och det finns många bilder och statyer som avbildar heliga människor och gudar i de hinduistiska templen.
- Hinduernas tempel är tillägnade någon av de hinduistiska gudarna.
- Den enda som varken avbildas eller tillbeds är skaparguden Brahma.

I ett berömligt svar (6 p.) redogör examinanden mera noggrant för de grundläggande principerna och framställningssätten inom ikonkonsten och den hinduistiska konsten. I ett berömligt svar tar examinanden också upp 6–8 av de punkter som räknas upp nedan.

- Inom ikonkonsten nämner examinanden några helgon vid namn och redogör för hur de brukar avbildas.
- Ikonkonsten kännetecknas av "det omvända perspektivet", där finns inga skuggor utan harmonin framhävs.
- Personernas egenskaper och betydelse framhävs på ett särskilt överenskommet sätt i ikonerna (de visa har hög panna).
- Färgerna har en särskild betydelse i ikonerna men det finns kulturella skillnader i färganvändningen. Martyrerna har ofta en röd mantel eller ett kors i handen.
- Svaret kan omfatta en analys av ikonerna som avbildar Kristus eller Jungfru Maria.
- I den hinduistiska bildkonsten nämner examinanden några hinduistiska gudar och redogör för hur de avbildas.
- I den hinduistiska konsten framhävs konstnären inte eftersom den hinduistiska bildkonsten är en hyllning till guds ära, på samma sätt som ikonkonsten.
- Varken de hinduistiska statyerna och konstverken eller ikonerna signeras.
- Både i den hinduistiska konsten och i ikonkonsten avbildas inte bara gudar utan också de heliga personernas levnadsteckningar.
- En skillnad mellan den ortodoxa och hinduistiska konsten är till exempel att ikonerna inte avbildar erotiska motiv.

5.2. (12 p.)

I svaret bedöms hur examinanden analyserar bildbruket som en del av religionsutövandet inom ortodoxin och hinduismen.

I ett gott svar (6 p.) konstaterar examinanden att ikonkonsten är en viktig del av religionsutövandet inom ortodoxin och hinduismen. Bilderna berättar om och hjälper människor att minnas förebilderna. Hinduerna tänds rökelse vid statyerna och ber inför dem. Framför ikonerna ställs bönelys som en symbol för bönen. Hinduismen inkluderar flera olika uppfattningar om förhållandet mellan gudomen och altarbilden: enligt en tolkning bor gudomen i altarfiguren, enligt en annan bidrar altarbilden främst till att koncentrera sig på bönen.

I ett berömligt svar (10 p.) nämner examinanden att man inte får tillbe ikonerna (sjunde allmänna kyrkomötets bestämmelse) men att det inte på samma sätt är förbjudet att dyrka de hinduistiska gudarnas avbilder. Genom att kyssa en ikon visar man respekt för förebilden, inte målningen.

6. *Valamo klostets uppkomst och utveckling (20 p.)*

Uppgiften består av två delar som bedöms för sig: för delen 6.1. kan man få högst 10 poäng och för delen 6.2. högst 10 poäng.

6.1. (10 p.)

I svaret bedöms hur strukturerat och mångsidigt examinandens redogör för de viktigaste skedena i Valamo klostrets historia.

I ett gott svar (5 p.) tar examinandens upp minst sex av synpunkterna nedan:

- De första skriftliga bevisen på Valamo kloster härstammar från slutet av 1300-talet. Det går också att härleda klostrets grundande till början av 1300-talet. Enligt vissa uppgifter skulle klostret ha grundats redan på 900- eller 1100-talet.
- Grundaren är troligtvis den ryske munken Sergej som enligt hörsägen hade besökt Athos innan han kom till ön Valamo. Enligt andra källor var Sergej en grekisk munk. Hans arbete fortsattes av Herman som var född i Karelen.
- Valamo var ett viktigt centrum för missionsarbetet i Karelen, och munkar som lämnade Valamo grundade kloster på andra ställen.
- Klostret var också ett mål för pilgrimsvandringar.
- Svenskarna förstörde klostret och dödade munkarna både i slutet av 1500-talet och i början av 1600-talet.
- Klostret fick en nystart och började byggas upp på nytt på uppdrag av Peter den Store i början av 1700-talet.
- Under igumenen (föreståndaren) Damaskin på 1800-talet utvecklades klostret kraftigt. Då började man bygga klostrets nuvarande huvudkyrka och andra byggnader på klosterområdet.
- Brödraskapet var som störst till antalet i början av 1900-talet då det omfattade över tusen personer.
- När Finland blev självständigt 1917 anslöts ön Valamo till Finland och klostret sorterades under den ortodoxa kyrkan.

I ett berömligt svar (8 p.) redogör examinandens grundligare och mer omfattande för annan verksamhet än den kyrkliga vid klostret (jordbruk, fiske, ikonmåleri etc.) och för sketen (sidokloster) som grundades på olika håll på ön. Examinanden redogör också för det gräl om tideräkningen mellan klostret och den ortodoxa kyrkan som uppstod på grund av att klostret inte godkände den gregorianska kalendern. Frågan ansträngde relationerna ända in på 1950-talet. Ett berömligt svar omfattar också en redogörelse för det missionsarbete som utfördes av de munkar som lämnade Valamo, bl.a. Herman av Alaska. En kritisk granskning av svårigheten att bestämma tiden för klostrets uppkomst diskuteras också av examinandens.

6.2. (10 p.)

I svaret bedöms hur examinandens redogör för och analyserar verksamheten vid Valamo kloster och dess betydelse i Finland.

I ett gott svar (5 p.) analyserar examinandens verksamheten vid klostret på 2000-talet och redogör för några av följande punkter:

- Antalet medlemmar i brödraskapet har nyligen börjat öka.
- Vinproduktionen vid klostret har kommit i gång.
- Klostret är ett mål för både finländare och utlänningar på pilgrimsvandring.

- Det ordnas kulturevenemang på klostret, bl.a. konstutställningar och konserter, och man erbjuder plats för olika konferenser och möten.
- Klostret är också en plats för stillhet och bön och ger möjlighet för besökarna att fira ett andligt liv genom sina gudstjänster.

I ett berömligt svar (8 p.) redogör examinanden mer omfattande och mångsidigt för klostrets verksamhet och inflytande genom att bl.a. ta upp följande:

- I anslutning till klostret verkar ett institut (Valamo-institutet) som ordnar kurser och ger besökarna en inblick i ikonmåleri och ortodox kultur.
- Klostrets kulturcentrum inkluderar ett museum, bibliotek och en konserveringsavdelning. I synnerhet bibliotekets omfattande samling av ortodox litteratur har stor betydelse.
- Klostret är också en stor arbetsgivare och ett viktigt turistmål.

Meriterande är om examinanden nämner att klostret flyttade till Papinniemi i Heinävesi efter andra världskriget och att det utgör en historisk fortsättning på Valamo kloster i Ladoga.

Del II

7. *Invandrarnas inverkan på den ortodoxa kyrkans verksamhet i Finland (30 p.)*

Uppgiften består av två delar som bedöms för sig: för delen 7.1. kan man få högst 10 poäng och för delen 7.2. högst 20 poäng.

7.1. (10 p.)

I svaret bedöms hur examinanden redogör för, tolkar och analyserar uppgifterna i tabellen.

I ett gott svar (5 p.) konstaterar examinanden att majoriteten av de ortodoxa som talar något annat språk än finska, svenska eller samiska är bosatta på i landets sydöstra, västra och södra delar. Minst finns det i Östra Finland, nordöstra Finland, Mellersta Finland och Norra Finland. Examinanden fäster uppmärksamhet vid andra språkgrupper än de som talar finska, svenska eller samiska på olika områden. Hen fäster särskild uppmärksamhet vid fem församlingar där andelen andraspråkiga medlemmar är stor, och å andra sidan fem församlingar där det knappt förekommer andraspråkiga medlemmar.

I ett berömligt svar (8 p.) är analysen grundligare och mer detaljerad.

7.2. (20 p.)

I svaret bedöms hur examinanden analyserar och redogör för den inverkan medlemmar i ortodoxa kyrkan som inte talar finska har på kyrkans verksamhet i Finland.

I ett gott svar (10 p.) konstaterar examinanden att det ökande antalet invandrare har lett till att kyrkan varit tvungen att ordna gudstjänster på invandrarnas olika hemspråk (bl.a. ryska, rumänska). Det har i sin tur ökat kravet på språkkunskaper bland prästerna och ett behov att inrätta tjänster inom församlingarna för till exempel ryskspråkiga präster i synnerhet i sydöstra och Södra Finland. Situationen har också väckt frågor som gäller kyrkoförvaltningen eftersom en viss språkgrupp velat grunda egna församlingar och ansluta sig till en ortodox kyrka utanför Finland.

I ett berömligt svar (16 p.) diskuterar examinanden dessutom olika kulturella influenser och kalenderfrågan och redogör för hur ortodoxa kyrkan i Finland har svarat på dessa utmaningar. Examinanden kan också redogöra för invandrarnas positiva inverkan på det kyrkliga livet.

8. Kännedom om religionernas historia (30 p.)

Uppgiften består av två delar som bedöms för sig: för delen 8.1. kan man få högst 15 poäng och för delen 8.2. högst 15 poäng. Direkta hänvisningar till materialet är inte nödvändiga ens för att få höga poäng.

8.1. (15 p.)

I uppgiften bedöms hur mångsidigt och sakkunnigt examinanden presenterar hur de valda religionernas historia används för politiska och ideologiska syften. Exempelen kan handla om både förfluten tid och nutid. I svaret kan examinanden ta upp hur historien används både i positiv och i negativ betydelse.

Svaret kan till exempel innehålla följande synpunkter:

- I fråga om islam kan examinanden i svaret behandla till exempel hur umman under Muhammeds ledning eller de tidiga islamiska kalifatet har påverkat de islamiska samhällsidealerna samt korstågens betydelse för att skapa och upprätthålla negativa föreställningar om västvärlden, i synnerhet inom islamiska ytterlighetsrörelser. Examinanden kan också behandla den islamfientliga uppfattningen enligt vilken islams historia beskrivs som våldsam, och islam av den anledningen ses som ett hot mot den västerländska kulturen.
- I fråga om judendomen kan examinanden i svaret behandla till exempel tanken om det utlovade landet och bildandet av staten Israel, judendomens förhållande till Jesusrörelsen och kristendomen som uppstod inom den samt antisemitismen.
- I fråga om hinduismen kan examinanden i svaret behandla till exempel hinduismens långa historia i Indien och dess betydelse för uppkomsten av den politiska föreställningen av Indien som ett uttryckligen hinduiskt land samt de negativa attityderna till religiösa minoriteter, i synnerhet muslimer, som hör till den. Examinanden kan också behandla den kastediskriminering som förekommer i Indien, eller västvärldens föreställning om hinduismen som en fredlig religion.

Utöver ovan nämnda synpunkter kan examinanden behandla också andra exempel som anknyter till temat.

I ett gott svar (8 p.) väljer examinanden två religioner att behandla och i fråga om båda analyserar ytligt åtminstone en synpunkt som är väsentlig för uppgiften. Genom att förtjänstfullt behandla en religion kan man få högst 8 poäng.

I ett berömligt svar (12 p.) analyserar examinanden i fråga om båda de valda religionerna åtminstone en synpunkt som är väsentlig för uppgiften mera djupgående eller behandlar många synpunkter mera ytligt. I svaret redogör examinanden för när historien har använts politiskt eller ideologiskt, av vem och på vilket sätt: när den tolkningen i fråga har varit populär eller vilka grupper som företräder tolkningen, liksom hurdana skeenden och antaganden tolkningen bygger på. Meriterande är om examinanden i sina exempel kritiskt bedömer användningen av historiska fakta.

8.2. (15 p.)

I uppgiften bedöms hur mångsidigt och djupgående examinanden bedömer vilken betydelse kännedom om religionernas historia har för att förstå företeelser i vår egen tid. Dessutom bedöms hur träffande de exempel är som examinanden ger.

Svaret innehåller till exempel följande synpunkter:

- Kännedom om historien bidrar till att förstå människors och människogrupperns identitet; för kristendomens del till exempel katolicismens betydelse för italienare, ortodoxins betydelse för ryssar eller lutherdomens roll för finländare.
- Händelser i historien och tolkningar av dem påverkar aktuella attityder, fantasier och handlingar hos människor (till exempel spänningarna mellan judendom, kristendom och islam i Mellanöstern och västvärlden eller spänningen mellan hinduism och islam i Indien).
- När man känner till religionerna och deras historia finns det förutsättningar för att bekämpa fördomar som grundar sig på felaktiga uppfattningar.
- Historiska händelser har utformat dagens förhållanden.
- Religionernas historia lever också i dag, till exempel i religiösa byggnader, konst, traditioner och ritualer.

Svaret kan också innehålla andra insiktsfulla synpunkter. I svaret kan examinanden även argumentera för att kännedom om historien inte har någon stor betydelse för att förstå nutiden, men också då bör motiveringarna vara trovärdiga.

I ett gott svar (8 p.) bedöms betydelsen av historisk kunskap ur minst två synvinklar, som båda illustreras med minst ett exempel.

I ett berömligt svar (12 p.) bedöms kunskap om historien grundligt ur minst två synvinklar eller ytligare ur flera synvinklar. Svaret innehåller flera belysande exempel som presenteras tydligt. Att diskutera MacMillans åsikter i materialet betraktas som en förtjänst, men det förutsätts inte ens för att få högsta poäng.

9. De ortodoxa kyrkornas utveckling i de forna kommunistländerna i östra Mellaneuropa (30 p.)

Uppgiften består av två delar som bedöms för sig: för delen 9.1. kan man få högst 20 poäng och för delen 9.2. högst 10 poäng.

Efter kommunismen stod den ortodoxa kyrkan i länderna i östra Mellaneuropa inför en ny situation. Till de här länderna hörde exempelvis Rumänien, Bulgarien, Albanien och länderna i det forna Jugoslavien.

9.1. (20 p.)

I svaret bedöms hur mångsidigt och sakkunnigt examinandens redogör för kommunismens inställning till kristendomen i de länder som nämns i uppgiften och analyserar dess inverkan på kyrkans verksamhet.

I ett gott svar (10 p.) tar examinandens upp minst fem av punkterna nedan och ger exempel från de länder som nämns i uppgiften:

- Kyrkans ställning i samhället blev allt besvärligare och verksamheten försvårades i synnerhet efter andra världskriget när länderna i östra Mellaneuropa måste anpassa sig till det förhållande mellan kyrkan och staten som rådde i Sovjetunionen.
- Kyrkans verksamhet var under sträng uppsikt och i vissa länder hindrade man den till och med från att verka.
- Kyrkan fick endast ägna sig åt undervisning i sina egna lokaler, och skolorna fick inte undervisa i religion.
- Religionsutövningen begränsades under kommunismen.
- Teologiska läroinrättningar stängdes.
- Syftet med kyrkorna ändrades och de byggdes om till restauranger, lager eller teatrar.
- Kyrkor förstördes och många kloster stängdes.
- Många präster och medlemmar i klostren togs till fånga och mördades till och med.

I ett berömligt svar (16 p.) redogör examinandens också för den ortodoxa kyrkan i Serbien och mera detaljerat för situationen i Albanien, Rumänien eller Bulgarien.

- Den ortodoxa kyrkan i Albanien fick utstå den strängaste förföljelsen. Där förbjöds kyrkan att verka helt och hållet och kyrkorna förstördes.
- I Rumänien är majoriteten av befolkningen ortodox. Där fick kyrkan verka relativt fritt delvis med stöd av staten.
- Också i Bulgarien hör majoriteten av befolkningen till den ortodoxa kyrkan. Under kommunismen hade kyrkan en särställning och fick bland annat ekonomiskt stöd av staten. Men det innebar att staten kunde utpressa kyrkan och kontrollera dess verksamhet.

9.2. (10 p.)

I svaret bedöms hur mångsidigt och sakkunnigt examinandens analyserar kyrkans situation efter den kommunistiska eran i två länder i det område som nämns i uppgiften.

I ett gott svar (5 p.) redogör examinandens för följande:

- Kommunismen föll 1991.

- I samband med att kommunismen övergavs kunde den ortodoxa kyrkan i länderna i östra Mellaneuropa verka betydligt friare än förr.
- Kyrkorna började användas som kyrkor igen, den teologiska utbildningen och utbildningen av präster expanderade och verksamheten vid klostren började återhämta sig.
- Den största förändringen skedde i Albanien där man var tvungen att starta den ortodoxa kyrkans verksamhet från noll.
- I Rumänien har banden mellan kyrka och stat varit fortsatt starka och den ortodoxa kyrkan har stärkt sin ställning som en del av det rumänska samhället och den rumänska kulturen. Skolorna erbjuder bl.a. religionsundervisning och flera teologiska läroinrättningar verkar i landet.
- I Bulgarien är förhållandet mellan kyrka och stat fortfarande dåligt. De statliga skolorna ger ingen religionsundervisning.

I ett berömligt svar (8 p.) analyserar examinanden mer detaljerat och genom exempel kyrkans ställning och situation i Albanien, Rumänien, Bulgarien eller Serbien. Särskilt meriterande är om examinanden redogör för de olika kyrkornas administrativa ställning och för förhållandet mellan kyrka och stat i de länder som nämns i uppgiften. I svaret kan examinanden även analysera utvecklingen inom den ortodoxa kyrkan i något annat kommunistiskt land än de som nämns i uppgiften.